

TOMPA ANDREA

Kecskesztori

■ EDWARD ALBEE: SZILVIA, A K. ■

A történet igen egyszerű és ismerős: felső középosztálybeli, középkorú, sikeres, jó házasságban élő férfinak új kapcsolata kezdődik, s ettől a dolgok a fejük tetejére állnak. De azért mégsem ilyen egyszerű ez, mert az új kapcsolat nem egy nő (ez ókonzervatív dramaturgiai megoldás lenne), nem is egy férfi (ez a korszerűbb fordulat azonban már le van löve a darabban a házaspár meleg fia révén), nem is a kettő kombinációja, hanem egy igazi egzotikus szexuális csemege. A címadó Szilvia, a K. tudniillik egy kecske. Akibe (vagy amibe – ez vita tárgya a férj és a feleség között) a férfi klasszikus és egyáltalán nem plátói szerelemmel beleesik, sőt már vagy fél éve szexuális viszonyt folytat vele. Szakszóval animálszexet üz. Mint családtagjai, felesége és fia közérthetően és pontosan megfogalmazzák, Martin valójában egy kecskebaszó. Mindebből Albee-darabhoz méltó családtráma keletkezik, melynek végén egy előre bejelentett gyilkosságra is sor kerül: Stevie, a feleség férjére célozva húzza meg a ravaszt.

Lengyel Tamás (Billy) és Szervét Tibor (Martin)

Nehéz lenne műfaji szempontból besorolni ezt a darabot: van benne lélektani dráma (egy felrobbant család viszonyainak vizsgálata), társalgási darabtechnika (akciók helyett a dialógusok dominálnak), talán a kortárs európai, angol–német dráma, az úgynevezett *cool drama* is hagyott rajta némi nyomot (a szexuális viszonyok minősége szempontjából), és nem utolsósorban felbukkannak a bulvárdarabok helyzetei, fordulatai is. És persze Albee félelmetesen tud egyensúlyozni az elemző lélektani (család)dráma és ugyanennek a parodisztikus olvasata között. Részint elhiteti a kecskehistóriát, és azt, hogy a családi dráma megtörténik, részint ki is neveti ezt az egészet.

Hogy jó darab-e a *Szilvia, a K.*? Élő emberek, jó helyzetek és párbeszéd, sok humor és némi mélység is vannak benne, amolyan *well-made play*, mindazonáltal nem hiszem, hogy Albee ezzel a da-

rabjával váltaná meg az öröklétbe szóló jegyét. Azért sem, mivel a darabban jószerevével egyetlen kimondott, konkrét, ezáltal az értelmezések sokféleségére alkalmas fordulat van: Szilvia kilétének a kérdése. Ez a darab mindig is „kecskés darab” lesz, ez benne a poén, a fordulat, és ezt a poént többször nemigen lehet el-sütni. (Ugye, a farkasos darabjában nincs farkas, az *Allatkerti történetben* sincsenek állatok.) Viszont – ellentétben korábbi darabjainak szimbolikus jelentéstartalmaival, nyitott értelmezési lehetőségeivel – a kecske itt a leegyszerűsített, hús-vér valóság (nem beszélve az előadásról...). S hogy Gothár Péter rendezése mennyire a kecskére van kihegyezve, jól mutatja, hogy egyrészt az eredeti címmel szemben – amely úgy hangzik, hogy *The Goat or Who Is Sylvia?*, tehát a „kecske” szó benne foglaltatik – a magyar cím talányra épül, sőt, félrevezető, hiszen a *K.* nyilván Szilvia foglalkozá-

Udvaros Dorottya (Stevie) és Szervét Tibor

Koncz Zsuzsa felvételei

sára utal, és inkább nőt jelöl. Másrészt Gothár valóságossá teszi a kecskét, meg is mutatja, de erről alább.

Albee egyik nagy témája, az utód, illetve hiányának kérdése ebben a darabban is megjelenik. A Martin–Stevie házaspárnak van ugyan gyereke, akit, bár már kamasz, a felnőttek továbbra is kisgyerekeknek néznek. A családi patália közepén kiküldik homokozni a kertbe, semmiben sem tekintik partnernek. Mint a fordító humorosan írja, Billy „okos és homokos” fiú. Utód tehát van, de ő biztosan nem visz tovább semmit. Ebben a darabban egy olyan, bomlásnak indult középosztálybeli családmodell jelenik meg, amelyben van ugyan gyerek, de...

A *Szylvia* színreviteléhez a rendező olyan színpadi közeget teremt (elvégre saját maga a díszlettervező), amelyben nem egy elidegenedett, hideg és embertelen világ és család jelenik meg, hanem ellenkezőleg: szépen élő embereket, közvetlen kapcsolatokat, idézőjelek nélküli családot látunk a faburkolatú, meleg fényekkel világított színpadon. Tehát szó sincs az „embertelen család kontra melegszerű kecske” képletről.

A darabot amúgy Varró Dániel kiváló fordításában élvezhetjük: élő, kortársi nyelven megszólaló nyers humor, maró ironia, gazdaságos, a szereplőket pontosan leíró nyelvezet. Gothár a férj szerepét Szervét Tiborra osztotta. Keresve sem találhatna alkalmasabb színészt egy olyan szerepre, amelyben egy bizonytalan és szétesett, szórakozott és elmélázó figurát kell megformálni, aki megpróbál saját helyzetére, állapotára intellektuálisan reflektálni. Ez a reflexió, az önelemzés és -értelmezés Szervét alakításának sarokköve. Felfogásában az ő úgynevezett problémája (a „kecskézés”) nem magától értetődően baj, inkább azzal küszködik, hogy mások szemében viszont tragédia. A Szervét alakította férj azonban nem ekként éli meg, legalábbis addig nem, amíg másokat be nem avat. Itt kezdődik ugyanis minden baj: amikor ki kell mondani, hogy mi a helyzet.

Szervét alakításának (és szerepe dramaturgiájának) legfontosabb pillanata, amikor leírja a „lényel” való találkozását. A színész képes elhitetni, hogy igazi pillanatról, mi több, a szerelem első fuvallatáról van szó, s a kecskével való találkozás élete kivételes mozzanata és egyben fordulópontja. Albee is, Gothár is, Szervét is előbb a találkozás kontextusát, atmoszféráját teremti meg. Albee a körülmények leírásával, Szervét a hangulat felidézésével és újraélésével. Az őszi táj, a sárguló levelek, a széna- és barackillat elvarázsolja őt, aki magányosan utazott vidékre, s ott megrészegül egy tekintettől, egy szempártól. Ez az a pillanat az előadásban, amikor a valószerűtlen valószerűvé válik. És miközben a szerelem hihető lett, a testi kapcsolatot – amely valóságosabb az éteri tekintetnél – mindvégig ironikus-szarkasztikus kommentárok kísérik.

Udvaros Dorottya boldog, kissé harsány, kívánatos feleséget alakít. Aki – miután férje viszonya lelepleződött – hosszan, kissé túl hosszan viseli a megtörhetetlen, erős asszony maszkját; férjével szembeni attitűdjé túl sokáig marad a cinikus-ironikus, erőfölényben lévő támadóé. Ez a rendező és talán az író szándéka is: az asszony összeomlása (a „dráma”) csak toldójék minél későbbre, hogy a kecsketémán való ironikus csámcsogás, azaz a humor maradjon az elsődleges. Udvaros oly fegyelmezett és visszafogott, hogy még a tényérokat sem töri össze, amelyeket a földhöz vág. Gothár – talán Albee szándékain is túl – késlelteti a tulajdonképpeni drámát, jobban érdekli a darab játékos, ironikus, vicces olvasata, vígjátéki oldala. Nevetetni akar. Egy-egy drámai fordulat, emberi viszony mélységének (és poklainak) feltárása helyett több jelenetben a könnyebb, elkönnyített és humoros megoldást választja. Példa erre a férj vallomása. Amikor Szervét lassan, a szavakat izlelgetve és keresgélve felvázolja az állattal való találkozásának körülményeit – bár a lény kiléte, illetve miléte még nincs megnevezve –, riporter tanítványa és barátja (Csányi Sándor) nyers humorú, harsány és türelmetlen beszólásokkal kommentálja